

+

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

Електронне видання

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ
РОБОТИ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА АДМІНІСТРАТИВНОГО
СУДОЧИНСТВА»**

**Харків
2021**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ
РОБОТИ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА АДМІНІСТРАТИВНОГО
СУДОЧИНСТВА»**

для студентів
Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України
денної форми навчання
другого (магістерського) рівня вищої освіти
галузі знань 08 «Право»
спеціальності 081 «Право»

**Харків
2021**

Методичні матеріали для практичних занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Теорія і практика адміністративного судочинства» для студентів Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України денної форми навчання другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право» / уклад.: Марченко О. О. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2021. 62 с.

Укладачі: Марченко О. О.

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2021

Зміст

1. Загальні положення.....	4
2. Програма навчальної дисципліни.....	6
3. Завдання до практичних занять.....	10
4. Самостійна робота студентів.....	55
5. Ресурсне забезпечення навчальної дисципліни.....	55
6. Оцінювання успішності студентів.....	59

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

«Теорія і практика адміністративного судочинства» – навчальна дисципліна, метою вивчення якої є: поглиблення знань про правила адміністративного судочинства; набуття здатності розв’язувати складні задачі та проблеми у сфері правовідносин, що виникають у зв’язку із здійсненням адміністративного судочинства; активізація аналітичної діяльності студентів, проведення науково-дослідницької роботи, а також практичних навичок діяльності правника.

Завданнями, які дозволяють досягти означеної мети, є;

- опанування сучасних доктринальних підходів до розуміння структури адміністративного судочинства, набуття здатності характеризувати її елементи;

- дослідження актуальних проблем, які виникають під час здійснення правосуддя, та пошук способів їх подолання;

- поглиблення знань про механізм адаптації національного законодавства про адміністративне судочинство до міжнародних стандартів у сфері правосуддя;

- удосконалення навичок з підготовки проєктів документів, передбачених Кодексом адміністративного судочинства України, їх належного обґрунтування;

- вироблення здатності передбачати результати діяльності суб’єктів адміністративного судочинства з огляду на їх процесуальних статус;

- аналіз особливостей провадження в окремих категоріях адміністративних справ;

- набуття здатності системно досліджувати та тлумачити положення законодавства про адміністративне судочинство, у тому числі з урахуванням сутності та змісту юридичних категорій, використаних у текстах міжнародних договорів;

- розвинення вміння застосовувати принципи верховенства права під час здійснення адміністративного судочинства, в тому числі у ситуаціях законодавчої невизначеності.

Для оволодіння навчальною дисципліною «Адміністративне судочинство» рекомендовано таку літературу:

Адміністративне судочинство : навч. посіб. / І. М. Балакарева, І. В. Бойко, Я. С. Зелінська та ін. ; за заг. ред. Н. Б. Писаренко. Харків : Право, 2016. 312 с. URL: <https://independent.academia.edu/NadiyaPysarenko>.

Адміністративне право України. Адміністративне судочинство в Україні : посіб. для підгот. до зовн. незалеж. оцінювання / І. М. Балакарева, М. І. Белікова, І. В. Бойко та ін. ; за заг. ред. Н. Б. Писаренко. Харків : Право, 2020. 238 с.

Адміністративне процесуальне право України : навчально-методичний посібник / І. О. Каргузова, Д. А. Козачук, А. Ю. Осадчий, Г. М. Сарибасва. Одеса : Фенікс, 2016. 400 с.

Адміністративне судочинство України: теорія та практика : [монографія] / М. І. Смокович [та ін.] ; за заг. ред. О. М. Нечитайла ; Вищ. адміністр. суд України. Київ : Компанія "ВАІТЕ", 2015. 288 с. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/4/e/232736.pdf>.

Адміністративне судочинство в Україні: теорія, правове регулювання, практика : моногр. / [С. В. Ківалов та ін.] ; за заг. ред. С. В. Ківалова, Л. Р. Білої-Тіунової ; Нац. ун-т "Одес. юрид. акад." Одеса : Фенікс, 2013. 392 с.

8. Писаренко Н. Б. Засади адміністративного судочинства (сучасний український контекст) : моногр. Харків : Право, 2019. 248 с. URL: <https://independent.academia.edu/NadiyaPysarenko>.

II. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА»

Модуль I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО СТРУКТУРУ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА

Структура адміністративного судочинства. Внутрішня будова адміністративного судочинства. Характеристика структурних елементів адміністративного судочинства. Стадії адміністративного судочинства та їх класифікація. Процесуальні етапи. Процесуальні дії. Чинники, які впливають на структуру провадження в адміністративній справі (форма адміністративного судочинства, вид і категорія адміністративної справи). Структура загального позовного провадження. Структура спрощеного позовного провадження.

Модуль II. СТАДІЇ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА

Звернення до адміністративного суду та відкриття провадження у справі. Місце звернення до суду та відкриття провадження у справі у структурі адміністративного судочинства. Право на звернення приватної особи до суду за захистом як невід'ємна складова права на справедливий суд, гарантованого Конвенцією про захист прав людини та основоположних свобод 1950 р. Особливості нормативного закріплення права на звернення до адміністративного суду. Обмеження права на звернення до адміністративного суду. Суб'єкти права на звернення до адміністративного суду. Органи та особи, яким законом надано право звертатися до адміністративного суду в інтересах інших осіб. Характеристика випадків, коли суб'єкти владних повноважень можуть звертатися до адміністративного суду. Підстави звернення до адміністративного суду. Строки звернення до адміністративного суду. Наслідки пропущення строків звернення до адміністративного суду. Позовна заява як форма звернення до адміністративного суду. Порядок звернення до адміністративного суду. Правнича допомога при зверненні до суду. Судовий

збір за подання позовної заяви в адміністративний суд. Способи судового захисту суб'єктивних публічних прав. Дискреція суду щодо визначення ефективного способу захисту суб'єктивних публічних прав. Умови прийняття судом позовної заяви до розгляду та відкриття провадження у справі. Прояви надмірного формалізму суду на етапі відкриття провадження у справі.

Підготовче провадження. Місце підготовчого провадження у структурі адміністративного судочинства. Завдання підготовчого провадження. Процесуальні та часові межі підготовчого провадження. Суб'єкти адміністративного судочинства, уповноважені на здійснення процесуальних дій на етапі підготовчого провадження. Характеристика сукупності процесуальних дій, що наповнюють підготовче провадження. Проблемні питання підготовки адміністративної справи до судового розгляду. Правила проведення підготовчого засідання. Випадки, коли підготовче засідання не проводиться. Види судових рішень за наслідками підготовчого засідання.

Розгляд справи по суті. Місце розгляду справи по суті в структурі адміністративного судочинства. Завдання розгляду справи по суті. Строки розгляду адміністративної справи. Судове засідання як процесуальна форма розгляду адміністративної справи по суті. Головуючий у судовому засіданні. Особливості судового засідання у спрощеному позовному провадженні. Розгляд адміністративної справи в порядку письмового провадження. Судові рішення за наслідками розгляду адміністративної справи: вимоги до оформлення, ухвалення та доведення змісту до відома адресатів.

Перегляд судових рішень. Місце проваджень з перегляду судових рішень в структурі адміністративного судочинства. Право на оскарження судових рішень: зміст, обмеження та суб'єкти. Строки оскарження судових рішень. Скарга на судові рішення: види, форма, зміст та порядок подання. Інстанційна юрисдикція адміністративних судів щодо перегляду судових рішень, постановлених нижчестоящими судами. Межі перегляду судових рішень. Провадження з перегляду судових рішень: загальна характеристика та особливості. Повноваження адміністративних судів при перегляді судових рішень нижчестоящих інстанцій.

Процесуальне оформлення результатів перегляду судових рішень.

Виконання остаточного судового рішення в адміністративній справі. Місце виконання остаточного судового рішення в адміністративній справі в структурі адміністративного судочинства. Остаточність судового рішення. Порядок виконання судових рішень в адміністративних справах. Судові рішення, які виконуються негайно. Звернення судових рішень до виконання. Зупинення виконання судового рішення. Примирення сторін у процесі виконання. Судовий контроль за виконанням судових рішень в адміністративних справах.

Модуль III. ОСОБЛИВОСТІ ПРОВАДЖЕННЯ В ОКРЕМИХ КАТЕГОРІЯХ АДМІНІСТРАТИВНИХ СПРАВ

Особливості провадження у справах щодо оскарження нормативно-правових актів суб'єктів владних повноважень. Суб'єктний склад та предмет спорів щодо оскарження нормативно-правових актів суб'єктів владних повноважень. Строк звернення до адміністративного суду з приводу оскарження нормативно-правових актів. Підсудність справ з приводу оскарження нормативно-правових актів. Форма адміністративного судочинства, придатна для розгляду справ з приводу оскарження нормативно-правових актів. Повноваження адміністративних судів при вирішенні справ з приводу оскарження нормативно-правових актів. Особливості оскарження та перегляду судових рішень у справах з приводу оскарження нормативно-правових актів.

Особливості провадження у справах щодо прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби. Суб'єктний склад та предмет спорів щодо прийняття на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби. Проблемні питання визначення строків звернення до адміністративного суду у справах з приводу публічної служби. Розмежування юрисдикції адміністративних судів щодо розгляду справ з приводу публічної служби. Форма адміністрати-

вного судочинства, придатна для розгляду справ з приводу публічної служби. Розгляд судом кількох пов'язаних між собою вимог у справах з приводу публічної служби. Повноваження адміністративних судів при вирішенні справ з приводу публічної служби. Судові рішення у справах з приводу публічної служби, які виконуються негайно.

Особливості провадження у справах з приводу рішень, дій або бездіяльності органу державної виконавчої служби, приватного виконавця. Суб'єктний склад спорів з приводу рішень, дій або бездіяльності органу державної виконавчої служби, приватного виконавця. Строки звернення до адміністративного суду з приводу оскарження рішень, дій або бездіяльності органу державної виконавчої служби, приватного виконавця. Критерії віднесення спорів з приводу рішень, дій або бездіяльності органу державної виконавчої служби, приватного виконавця до юрисдикції адміністративних судів. Розмежування предметної юрисдикції адміністративних судів щодо розгляду справ з приводу рішень, дій або бездіяльності органу державної виконавчої служби, приватного виконавця. Підсудність справ з приводу рішень, дій або бездіяльності органу державної виконавчої служби, приватного виконавця. Форма адміністративного судочинства, придатна для розгляду справ з приводу рішень, дій або бездіяльності органу державної виконавчої служби, приватного виконавця. Строк розгляду справ з приводу рішень, дій або бездіяльності органу державної виконавчої служби, приватного виконавця. Особливості оскарження та перегляду судових рішень у справах з приводу рішень, дій або бездіяльності органу державної виконавчої служби, приватного виконавця.

III. ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ЗВЕРНЕННЯ ДО АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДУ

Заняття 1

Питання для обговорення

1. Право на звернення приватної особи до суду за захистом як невід’ємна складова права на справедливий суд.
2. Право на звернення до адміністративного суду: суб’єкти, обмеження, проблеми реалізації.
3. Підстави звернення до адміністративного суду.

Завдання

1. Ознайомтеся з рішенням Європейського суду з прав людини у справі «Голдер проти Сполученого Королівства» від 21 лютого 1975 р. та підготуйте відповіді на наведені нижче запитання. При цьому зважайте на аргументи, запропоновані цим Судом для обґрунтування своєї позиції.

(а) Чи встановлює пункт 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод матеріальне право доступу до суду поряд із гарантіями справедливого судового розгляду?

(б) У разі ствердної відповіді на означене питання також з’ясуйте, чи може право доступу до суду бути предметом обмежень з боку держав, що підписали Конвенцію? Якщо так, то спробуйте навести приклади таких обмежень.

2. У червні 2019 р. громадська організація «Асоціація захисту прав громадян України» звернулась до суду із позовом до прокуратури району м. Києва про визнання бездіяльності від-

повідача, що виразились у ненаданні відповіді на інформаційний запит, протиправною.

Ухвалою Окружного адміністративного суду м. Києва позовну заяву залишено без розгляду у зв'язку із тим, що позивач не має статусу юридичної особи, а отже не наділений необхідною для подання адміністративного позову правосуб'єктністю. При цьому суд посилався на ст. 46 Кодексу адміністративного судочинства України, згідно з якою звертатися до адміністративного суду мають право фізичні, юридичні особи та суб'єкти владних повноважень.

Не погоджуючись з прийнятим по справі рішенням, громадське об'єднання подало скаргу до апеляційного суду, зазначивши про неврахування Окружним адміністративним судом м. Києва гарантованого Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод та Конституцією України права кожного на звернення до суду.

(а) Які суб'єкти володіють адміністративною процесуальною правосуб'єктністю відповідно до Кодексу адміністративного судочинства України?

(б) У який спосіб реалізують право на судовий захист суб'єкти, адміністративна процесуальна правосуб'єктність яких є обмеженою? Наведіть перелік таких суб'єктів. Чи здатні вони особисто звертатися до суду за захистом порушених прав?

(в) Зробіть юридичний аналіз описаної вище ситуації (у тому числі на підставі практики національних судів, пропонованої до ознайомлення у списку нормативно-правових актів та літератури до даної теми).

3. Гр. С. звернувся до адміністративного суду з позовом до Президента України, у якому просив визнати незаконним Указ «Про строки проведення чергових призовів, чергові призови громадян України на строкову військову службу та звільнення в запас військовослужбовців у 2017 році».

Звернення до суду гр. С. обґрунтував наступним:

(1) оскаржуваний Указ опубліковано поза строком, встановленим п. 6 ст. 15 Закону «Про військовий обов'язок і військову службу»;

(2) згідно з ч. 1 ст. 57 Конституції України закони та інші нормативно-правові акти, що визначають права і обов'язки громадян, мають бути доведені до відома населення у порядку, встановленому законом;

(3) на підставі ст. 55 Конституції України кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб.

Суд відмовив у відкритті провадження у справі, оскільки даний позов не належить розглядати за правилами адміністративного судочинства. Відповідна ухвала обґрунтована тим, що видання оскаржуваного Указу не призвело до порушення прав позивача, так як останній не підлягає призову на військову службу. Таким чином, за позицією суду, особа вправі звернутися до адміністративного суду тільки з метою захисту порушеного права, яке належить їй особисто.

(а) На підставі положень Кодексу адміністративного судочинства України визначте підставу (підстави) звернення до адміністративного суду?

(б) Зробіть юридичний аналіз описаної вище ситуації. Чи відповідають висновки суду правилам адміністративного судочинства?

Список нормативно-правових актів і літератури:

Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року : офіц. пер. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.

Писаренко Н. Б. Засади адміністративного судочинства (сучасний український контекст) : монографія. Харків : Право, 2019. С. 103-133. URL: <https://independent.academia.edu/NadiyaPysarenko>.

Посібник зі статті 6 "Право на справедливий суд (цивільна частина)" [Електронний ресурс] / Рада Європи, Європейський суд з прав людини. Електрон. текстові дані. [Б. м.] : Європейський Суд з прав людини, 2013. С. 14-19. URL: <https://www.echr.com.ua/publication/pravo-na-spravedlivij-sud-civilna-chastina/>.

Фулей Т.І. Застосування практики Європейського суду з прав людини в адміністративному судочинстві: Науково-методичний посібник для суддів. 2-ге вид. випр., допов. К., 2015. С. 46-49. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/4/7/232716.pdf>.

Писаренко Н. Б. Застосовність гарантій права на справедливий суд в адміністративному судочинстві: практика Європейського суду з прав людини та українські реалії. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2016. № 3. С. 214–228. URL: http://visnyk.kh.ua/web/uploads/pdf/ilovepdf_com-214-228.pdf.

Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Голдер проти Сполученого Королівства» від 21 лютого 1975 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_086?lang.

Про практику застосування адміністративними судами законодавства про доступ до публічної інформації: Постанова Пленуму Вищого адміністративного суду України від 29.09.2016 р. № 10. Пункт 9.7. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0010760-16>.

Про Довідку щодо вивчення та узагальнення практики застосування адміністративними судами положень Закону України від 22 березня 2012 року N 4572-VI "Про громадські об'єднання": Постанова Пленуму Вищого адміністративного суду України від 18.09.2015 р. № 15. Пункт 4. URL: http://www.vasu.gov.ua/plenum/post_plenum/postanova_plenumu_15_2015/.

ЗВЕРНЕННЯ ДО АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДУ

Заняття 2

Питання для обговорення

1. Звернення до адміністративного суду суб'єкта владних повноважень.

Завдання

1. У квітні 2019 р. заступник прокурора Харківської області звернувся до Харківського окружного адміністративного суду з позовною заявою, у якій просив визнати протиправним і скасувати рішення Великобурлуцької райради від 22 грудня 2018 р. про створення Комунальної установи «Центр з обслуговування закладів освіти Великобурлуцького району» та делегування останній своїх владних повноважень у сфері освіти.

На обґрунтування позовних вимог заступник прокурора зазначив, що прийняття відповідачем оскаржуваного рішення суперечить частині 2 ст. 19 Конституції.

(а) На підставі положень Кодексу адміністративного судочинства України визначте, чи входить прокурор до кола суб'єктів, яким належить право на звернення до адміністративного суду?

(б) У разі ствердної відповіді на вищенаведене питання визначте, за яких умов таке звернення є можливим?

(в) З'ясуйте, чи уповноважено прокурора на звернення до адміністративного суду у ситуації, що описана у даному завданні.

2. Державна податкова інспекція (ДПІ) звернулася до адміністративного суду з позовом до державного реєстратора, третя особа, яка не заявляє самостійних вимог на предмет спору, на стороні відповідача – ТОВ, про скасування державної реєстрації змін до установчих документів юридичної особи.

Позовні вимоги обгрунтовано тим, що державна реєстрація змін до установчих документів ТОВ, які стосуються зміни його місцезнаходження, здійснена на підставі неправдивих відомостей. У ході перевірки, проведеної ДПІ, встановлено відсутність даного підприємства за зареєстрованим місцезнаходженням, що вказує на недостовірність внесеної до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань інформації. Внаслідок цього позивача позбавлено можливості виконувати функції щодо контролю за повнотою, достовірністю та своєчасністю сплати податкових платежів до бюджету, проведення перевірок, заходів із стягнення боргу, а також інші функції, передбачені Податковим кодексом України.

(а) На підставі положень Кодексу адміністративного судочинства України визначте, чи наділено суб'єкта владних повноважень правом на звернення до адміністративного суду?

(б) У разі ствердної відповіді на вищенаведене питання визначте, за яких умов таке звернення є можливим? Наведіть приклади випадків, коли суб'єкти владних повноважень можуть звертатися до адміністративного суду.

(в) Що, з Вашого погляду, є підставою звернення суб'єкта владних повноважень до адміністративного суду?

(г) Після ознайомлення з текстом Постанови № 65166627 в Єдиному державному реєстрі судових рішень (роз-

міщеному за посиланням
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/65166627>) коротко означте
висновки, яких дійшов цей Суд, надаючи правову оцінку ситуа-
ції, що описана у даному завданні.

Список нормативно-правових актів і літератури:

Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р.
№ 254/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

Кодекс адміністративного судочинства України від
06.07.2005 р. № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.

Податковий кодекс України від від 02.12.2010 р. №
2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

Про прокуратуру : Закон України від 14.10.2014 р. №
1697- VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>.

Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних
осіб - підприємців та громадських формувань : Закон України
від 15.05.2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15>.

Берназюк Я. Особливості представництва прокурором
інтересів держави в суді: нове законодавство та актуальні під-
ходи Верховного Суду. *Судебно-юридическая газета*. 2020. 15
травня. URL: <https://bit.ly/2ZneiBi>.

Берназюк Я. Звернення суб'єкта владних повноважень із
позовом до адміністративного суду: виняток чи необхідність.
Судебно-юридическая газета. 2020. 27 березня. URL:
<https://bit.ly/3dFpI80>.

ЗВЕРНЕННЯ ДО АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДУ

Заняття 3

Питання для обговорення

1. Строки звернення до адміністративного суду.
2. Наслідки пропущення строку звернення до адміністративного суду.

Завдання

1. У лютому 2018 р. громадянин В. звернувся до суду з позовом до Головного управління Пенсійного фонду України в Одеській області, в якому просив визнати протиправними дії щодо відмови йому у перерахунку пенсії та зобов'язати здійснити перерахунок його пенсії у визначеному законодавством порядку.

Ухвалою Одеського окружного адміністративного суду від 12 березня 2018 р., залишеною без змін постановою Одеського апеляційного адміністративного суду, позововну заяву залишено без розгляду. Судові рішення обгрунтовано тим, що позивачем пропущено шестимісячний строк звернення до суду з позовом та не наведено доказів поважності причин пропуску строку.

Не погоджуючись з рішеннями судів першої та апеляційної інстанцій, позивач, посиляючись на неправильне застосування судами норм матеріального права та порушення норм процесуального права, подав касаційну скаргу, в якій просить їх скасувати, а справу направити до суду першої інстанції для продовження розгляду.

Після ознайомлення з відповідними положеннями Кодексу адміністративного судочинства України, Постановою Верховного Суду від 24 листопада 2020 р., розміщеною під номером № 93053106 в Єдиному державному реєстрі судових рі-

шень (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/93053106>), тощо надайте відповіді на наступні питання:

(а) Як Ви розумієте поняття «строк звернення до адміністративного суду»? Чи слід розцінювати встановлення такого строку як обмеження права на доступ до суду?

(б) Якими є строки звернення до адміністративного суду відповідно до Кодексу адміністративного судочинства України? З якого моменту починається перебіг цих строків?

(в) Чи може строк звернення до адміністративного суду визначатися у інших законах? У разі ствердної відповіді наведіть приклади таких законів.

(г) Чи завжди закон встановлює часові обмеження для звернення до адміністративного суду?

2. 8 липня 2019 р. Переяслав-Хмельницька міська рада Київської області звернулася до Окружного адміністративного суду м. Києва з позовом до Державної архітектурно-будівельної інспекції про визнання бездіяльності протиправною та зобов'язання вчинити дії.

12 липня 2019 р. позовну заяву залишено без руху через те, що її подано поза межами встановленого законом строку.

31 липня 2019 р. від представника позивача надійшла заява про поновлення пропущеного строку звернення до адміністративного суду, у якій зазначено обставини, що, на думку позивача, унеможливили своєчасне подання ним позовної заяви.

Ухвалою суду від 4 вересня 2019 р., залишеною без змін постановою суду апеляційної інстанції, у задоволенні заяви відмовлено та повернуто позовну заяву, оскільки наведені позивачем обґрунтування не підтверджують поважності причин пропуску строку звернення до суду

Не погоджуючись з рішеннями судів першої та апеляційної інстанцій, позивач звернувся із касаційною скаргою до Верховного Суду.

Після ознайомлення з Постановою Верховного Суду від 17 вересня 2020 р., розміщеною під номером № 91643264 в Єдиному державному реєстрі судових рішень (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/91643264>), а також з відповідними положеннями Кодексу адміністративного судочинства України надайте відповіді на наступні питання:

(а) Якої оцінки надав Верховний Суд висновкам судів попередніх інстанцій щодо пропуску строку звернення до суду при перегляді їх рішень?

(б) За яких умов причина пропуску строку звернення до адміністративного суду може вважатися поважною? Чи визначені такі умови у Кодексі адміністративного судочинства України?

(в) Якими є наслідки пропущення строків звернення до адміністративного суду?

Список нормативно-правових актів і літератури:

Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.

Постанова Верховного Суду від 24 листопада 2020 р. Єдиний державний реєстр судових рішень № 93053106. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93053106>.

Постанова Верховного Суду від 17 вересня 2020 р. Єдиний державний реєстр судових рішень № 91643264. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91643264>.

ВІДКРИТТЯ ПРОВАДЖЕННЯ В АДМІНІСТРАТИВНІЙ СПРАВІ

Заняття 4

Питання для обговорення

1. Позовна заява як форма звернення до адміністративного суду.
2. Умови прийнятності позовної заяви, що подається до адміністративного суду. Надмірний формалізм суду при вирішенні питання про прийнятність позовної заяви. Наслідки визнання судом позовної заяви непринятною.
3. Правнича допомога при зверненні до адміністративного суду.
4. Судовий збір за подання позовної заяви в адміністративний суд.

Завдання

1. У лютому 2020 року Харківський національний університет внутрішніх справ звернувся до Луганського окружного адміністративного суду з адміністративним позовом до громадянина С. про стягнення витрат, пов'язаних з утриманням відповідача у вищому навчальному закладі Міністерства внутрішніх справ України.

Ухвалою суду позовну заяву повернуто позивачеві у зв'язку з тим, що її підписано особою, право якої на вчинення таких дій не підтверджено в установленому законом порядку. Суд виходив з того, що представництво позивача може здійснюватись ним особисто (самопредставництво) або адвокатом. Разом з тим у Єдиному реєстрі адвокатів України відсутні відомості про особу, яка підписала позовну заяву від імені Харківського національного університету внутрішніх справ. Також судом зазначено, що відомості Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських фо-

рмувань не містять інформації щодо можливості даної особи здійснювати представництво позивача в порядку самопредставництва.

Не погодившись з ухвалою суду, позивач вирішив оскаржити її до суду апеляційної інстанції.

(а) Які вимоги до змісту позовної заяви встановлено Кодексом адміністративного судочинства України? При відповіді на дане питання зважайте на те, яка інформація має бути обов'язково відображена у позовній заяві, а яка тільки у разі такої необхідності.

(б) Які документи додаються до позовної заяви?

(в) Визначте правові наслідки подання до суду позовної заяви, оформленої без додержання вимог, встановлених Кодексом адміністративного судочинства України.

(г) Надайте правову оцінку аргументам суду, зазначеним в ухвалі про повернення позовної заяви позивачу. Чи вбачаєте Ви підстави для скасування даної ухвали судом апеляційної інстанції?

2. У вересні 2018 р. громадянин Д. звернувся до Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду з позовом до Вищої ради правосуддя, в якому просив визнати незаконним та скасувати рішення Вищої ради правосуддя від 5 вересня 2018 р. «Про відмову у внесенні подання Президентів України про призначення Д. на посаду судді Печерського районного суду міста Києва».

Ухвалою судді Касаційного адміністративного суду позовну заяву залишено без руху та надано позивачу строк для усунення недоліків. Після сплину даного строку позовну заяву повернуто позивачу, оскільки останній не усунув зазначені судом недоліки, а саме: 1) не сплатив судового збору в повному

обсязі за дві позовні вимоги немайнового характеру; 2) додав до позовної заяви дублікат квитанції про сплату судового збору, а не її оригінал.

Вважаючи висновки судді безпідставними, позивач подав апеляційну скаргу до вищестоящего суду.

Після ознайомлення з Постановою Верховного Суду від 28 лютого 2018 р., розміщеною під номером № 72525464 в Єдиному державному реєстрі судових рішень (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/72525464>), зробіть юридичний аналіз ситуації, описаної в умовах даного завдання.

Список нормативно-правових актів і літератури:

Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.

Постанова Верховного Суду від 28 лютого 2020 р. Єдиний державний реєстр судових рішень № 72525464. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/72525464>.

Спір за кошти гранту (судовий збір може сплачувати не лише позивач). *Закон і бізнес*. 2020. № 44 (1498). URL: https://zib.com.ua/ua/145363sudoviy_zbir_mozhe_splachuvati_ne_lishe_pozivach_vs.html.

ВІДКРИТТЯ ПРОВАДЖЕННЯ В АДМІНІСТРАТИВНІЙ СПРАВІ

Заняття 5

Питання для обговорення

1. Правильне визначення позивачем юрисдикційності спору як умова прийнятності позовної заяви.

2. Спори, щодо яких не передбачений судовий порядок їх розв'язання.

3. Імунітет суддів від позовів щодо оскарження їх діяльності, пов'язаної зі здійсненням правосуддя.

Завдання

1. У січні 2018 р. громадянин Д. подав позовну заяву до адміністративного суду, в якій просив визнати протиправною бездіяльність Шевченківського районного суду м. Києва та стягнути на його користь 900 тис. грн на відшкодування шкоди, заподіяної протиправною бездіяльністю відповідача. В обґрунтування позову Д. зазначив, що бездіяльність суду полягала у невиконанні вимог законодавства, згідно з якими останній був зобов'язаний видати виконавчий лист на підставі вироку, постановленого ним у кримінальній справі. Внаслідок оскаржуваної бездіяльності не було виконано вказаний вирок, яким частково задоволено цивільний позов Д. та присуджено стягнути із засудженого на його користь 900 тис. грн.

Адміністративний суд відмовив у відкритті провадження у справі, мотивувавши своє рішення тим, що суди та судді не можуть бути відповідачами у справах про оскарження їхніх дій чи бездіяльності під час розгляду інших судових справ. Усі процесуальні порушення, що їх допустили суди після отримання позовної заяви та визначення складу суду для її розгляду, можуть бути усунуті лише в межах відповідної судової справи, у якій такі порушення були допущені.

Позивач не погодився з ухвалою суду першої інстанції та оскаржив його до вищестоящої інстанції. Апеляційну скаргу обґрунтовано наступним: відсутність передбаченої законодавством можливості оскаржити бездіяльність суду є порушенням права позивача на доступ до суду та ефективний правовий захист. До того ж, закон не встановлює й альтернативного способу право-

вого захисту. Тому, за позицією скажника, ухвала суду першої інстанції підлягає скасуванню.

Зробіть юридичний аналіз ситуації. З цією метою надайте відповіді на наступні питання:

*(а) Наскільки переконливими Вам видаються аргументи адміністративного суду? Чи дійсно чинне законодавство про адміністративне судочинство передбачає імунітет суддів від **позовів** щодо оскарження їх діяльності, пов'язаної зі здійсненням правосуддя? Спробуйте відшукати постанови Верховного Суду, у яких викладено його позиції з приводу даного питання.*

(б) Наскільки обгрунтованою є апеляційна скарга, подана Д.? Чи вбачаєте Ви підстави для її задоволення?

2. У вересні 2018 року 28 громадян звернулися до Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду з адміністративним позовом до Верховної Ради України (ВРУ), у якому просили визнати протиправною бездіяльність ВРУ щодо неприйняття протягом більше ніж 16 років дієвого закону, який би сприяв ефективному виконанню рішень національних судів.

На обгрунтування своїх вимог позивачі зазначили, що їх права, гарантовані Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод, порушені внаслідок відсутності в Україні дієвого механізму виконання міжнародних зобов'язань держави, ігнорування яких констатовані Європейським судом з прав людини у рішенні від 15 жовтня 2009 року у справі «Юрій Миколайович Іванов проти України», та виконання яких стосується заявників згідно з додатками до рішення ЄСПЛ від 12 жовтня 2017 р. у справі «Бурмич та інші проти України», а тому, на їх думку, ВРУ зобов'язана прийняти закон, який буде передбачати розмір компенсації за тривале невиконання рішення національного суду, що дорівнює втратам, спричиненим інфляцією, та спрощений механізм виконання рішень судів, де боржником є держава.

Верховний Суд у складі судді Касаційного адміністративного суду ухвалою від 25 вересня 2018 р. відмовив позивачам у відкритті провадження у справі, оскільки при прийнятті законів ВРУ реалізує свої повноваження щодо законодавчої діяльності і не здійснює владних управлінських функцій, які б створювали правові наслідки безпосередньо для позивачів, у зв'язку з чим з таких правовідносин не може виникати публічно-правовий спір, який віднесено до юрисдикції адміністративного суду.

Після ознайомлення з Постановою Верховного Суду від 26 лютого 2019 р., розміщеною під номером № 80427799 в Єдиному державному реєстрі судових рішень (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/80427799>), зробіть юридичний аналіз ситуації, описаної в умовах даного завдання. Зокрема:

(а) оцініть переконливість аргументів суду, наведених при відмові у відкритті провадження у справі;

(б) з'ясуйте, чи можлива ситуація, коли спір взагалі не підлягає судовому розгляду?

Список нормативно-правових актів і літератури:

Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року : офіц. пер. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.

Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Перетяка та Шереметьєв проти України» від 21 грудня 2010 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_657.

Постанова Верховного Суду від 26 лютого 2019 р. Єдиний державний реєстр судових рішень № 80427799. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/80427799>.

Берназюк Я. Про позови, які не підлягають судовому розгляду. Судебно-юридическая газета. 2019. URL: <https://sud.ua/ru/news/blog/140426-pro-pozovi-yaki-ne-pidlyagayut-sudovomu-rozglyadu/>.

ВІДКРИТТЯ ПРОВАДЖЕННЯ В АДМІНІСТРАТИВНІЙ СПРАВІ

Заняття 6

Питання для обговорення

1. Формулювання позовних вимог при зверненні до адміністративного суду.
2. Подання до адміністративного суду позовної заяви, у якій об'єднано декілька позовних вимог. Правила об'єднання позовних вимог.
3. Основні та похідні позовні вимоги.
4. Наслідки порушення правил об'єднання позовних вимог.
5. Розгляд кількох пов'язаних між собою вимог.

Завдання

1. Громадянин Р. звернувся до Верховного Суду, як суду першої інстанції, із позовом в якому просив:
(1) зобов'язати Вищу кваліфікаційну комісію суддів України

(ВККС) та Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (Уповноважений ВРУ) поновити його на посаді члена ВККС, (2) визнати протиправним та скасувати наказ виконувача обов'язків голови ВККС в частині відрахування Р. зі штату ВККС (3) визнати протиправним та скасувати наказ Уповноваженого ВРУ «Про звільнення Р. з посади члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України», (4) визнати протиправним та скасувати наказ Уповноваженого ВРУ «Про проведення публічного конкурсу з добору кандидатів для призначення членом Вищої кваліфікаційної комісії суддів України».

Ухвалою судді Верховного Суду у складі Касаційного адміністративного суду позовну заяву повернуто позивачу на підставі п. 6 ч. 4 ст. 169 КАС України. Постановляючи цю ухвалу, суддя виходив з того, що Р. у своїй позовній заяві об'єднав кілька вимог до різних відповідачів, на розгляд яких поширюється юрисдикція адміністративних судів різного інстанційного рівня як судів першої інстанції.

Не погоджуючись з ухвалою суду, позивач вирішив її оскаржити. В обґрунтування апеляційної скарги Р. зазначив, що суд першої інстанції прийшов до неправильного висновку про неможливість об'єднання в одній позовній заяві вимог до ВККС та Уповноваженого ВРУ, оскільки така можливість впливає з положень КАС України. Він також наголосив, що цей Кодекс не містить заборони на об'єднання позовних вимог до ВККС і Уповноваженого ВРУ та не перешкоджає Верховному Суду розглядати їх одночасно. До того ж, на думку позивача, суд першої інстанції не врахував, що ВККС та Уповноважений ВРУ спільно беруть участь у призначенні члена ВККС, а тому розгляд означених позовних вимог в одному провадженні є доцільним та виправданим.

Зробіть юридичний аналіз ситуації. З цієї метою надайте відповіді на наступні питання:

(а) Якими є правила об'єднання (роз'єднання) позовних вимог відповідно до КАС України?

(б) Який суд розглядає справу щодо пов'язаних вимог, якщо вона інстанційно (територіально) підсудна різним адміністративним судам?

(в) Наскільки переконливими Вам видаються аргументи суду першої інстанції?

(г) Наскільки обґрунтованою є апеляційна скарга, подана Р.? Чи вбачаєте Ви підстави для її задоволення?

2. У жовтні 2016 р. Державна податкова інспекція (ДПІ) звернулася до адміністративного суду з позовом до ТОВ про стягнення податкового боргу. Позовні вимоги обґрунтовано тим, що відповідачем не сплачена податкова заборгованість, яка складається із самостійно задекларованих зобов'язань, нарахованих контролюючим органом.

Постановою Окружного адміністративного суду м. Києва від 7 листопада 2017 р., залишеною без змін постановою Київського апеляційного адміністративного суду від 15 січня 2018 р., позов задоволено.

Не погодившись із рішеннями судів першої та апеляційної інстанцій, відповідач подав касаційну скаргу, у якій просив їх скасувати, а провадження у справі закрити на підставі п. 1 ч. 1 ст. 238 КАС України.

У касаційній скарзі скаржник зазначив, що судами попередніх інстанцій прийнято рішення з неповним дослідженням усіх обставин справи, а також неправильним застосуванням норм матеріального права та порушенням норм процесуального права. Так, скаржником було надано судам ухвалу Господарського суду м. Києва від 21 березня 2017 р. про відкриття провадження у справі про банкрутство відповідача та введення мораторію на задоволення вимог кредиторів боржника. Відповідно до зазначеної ухвали позивач визнаний конкурсним кредитором на суму 28 млн. грн, яка, серед іншого, включає

суму податкового боргу, що заявлена ДПП у цій адміністративній справі. ТОВ звертає увагу суду касаційної інстанції на те, що, оскільки позовні вимоги в цій справі вже є предметом розгляду господарського суду, то позовну заяву ДПП не належить розглядати за правилами адміністративного судочинства, а провадження в цій справі слід закрити.

Після ознайомлення з Постановою Верховного Суду від 23 вересня 2020 р., розміщеною під номером № 91901365 в Єдиному державному реєстрі судових рішень (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/91901365>), зробіть юридичний аналіз ситуації, описаної в умовах даного завдання.

Список нормативно-правових актів і літератури:

Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.

Щодо порушення правил об'єднання позовних вимог. Судовий вісник. 2019. № 10. URL: <https://pravo.ua/articles/shhodo-porushennja-pravil-ob-iednannja-pozovnih-vimog/>.

Милостива І. Розмежування господарської та адміністративної юрисдикцій. URL: https://equity.law/images/publication/news_name/ilona-17-05-20-peretvoreno.pdf.

Стосовно визначення належності позовної вимоги про відшкодування моральної шкоди до вимог майнового чи немайнового характеру: Висновок Науково-консультативної ради при Вищому адміністративному суді України. URL: http://www.vasu.gov.ua/nkr/pravovi_vusnovky/3674-VI/.

ПІДГОТОВЧЕ ПРОВАДЖЕННЯ

Заняття 7

Питання для обговорення

1. Місце підготовчого провадження у структурі адміністративного судочинства. Завдання та строк підготовчого провадження.
2. Суб'єкти адміністративного судочинства, уповноважені на здійснення процесуальних дій на етапі підготовчого провадження.
3. Характеристика сукупності процесуальних дій, що наповнюють підготовче провадження.
4. Правила проведення підготовчого засідання. Випадки, коли підготовче засідання не проводиться.
5. Види судових рішень за наслідками підготовчого засідання.

Завдання

1. На підставі аналізу приписів Кодексу адміністративного судочинства України визначте, яких суб'єктів адміністративного судочинства уповноважено на здійснення процесуальних дій на етапі підготовчого провадження. Складіть перелік означених дій для кожного із таких суб'єктів.

2. Громадянин В. звернувся до адміністративного суду з позовом про визнання протиправним та скасування наказу Департаменту патрульної поліції від 12.08.2019 р. , яким його звільнено зі служби в поліції.

Ухвалою суду першої інстанції, залишеною без змін постановою апеляційного суду, позов залишено без розгляду з огляду на те, що позивач повторно не з'явився в підготовчому засіданні та не повідомив причин своєї неявки.

Не погоджувчись з рішеннями судів першої та другої інстанції, позивач подав касаційну скаргу, в якій просив їх скасу-

вати і передати справу на розгляд до суду першої інстанції. Обґрунтовуючи скаргу, позивач зазначив, що відповідно до КАС України суд може залишити позов без розгляду тільки у зв'язку із повторною неявкою позивача у судові засідання, тоді як підготовче засідання таким не вважається.

Оцініть переконливість аргументів скажника та перспективи задоволення касаційної скарги.

Список нормативно-правових актів і літератури:

Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.

Лавренова О.І. Підготовче засідання як основний етап стадії підготовчого провадження в адміністративному судочинстві. *Науковий юридичний електронний журнал*. 2020. № 6. С. 134-136. URL: http://www.lsej.org.ua/6_2020/34.pdf.

Роженко Д.В. Підготовче провадження та його значення для судового розгляду адміністративної справи в порядку письмового провадження. Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Серия «Юридические науки». Том 26 (65). 2013. № 2-1 (Ч. 2). С. 92-99. URL: http://www.juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2013/2-1-2_2013/16.pdf.

РОЗГЛЯД СПРАВИ ПО СУТІ

Заняття 8

Питання для обговорення

1. Місце розгляду справи по суті в структурі адміністративного судочинства. Завдання та строк розгляду справи по суті.

2. Судове засідання як процесуальна форма розгляду адміністративної справи по суті.

3. Особливості судового засідання у спрощеному позовному провадженні.

4. Розгляд адміністративної справи в порядку письмового провадження.

Завдання

1. Громадянин С. звернувся до адміністративного суду з позовом до міської ради про визнання протиправним та скасування рішення «Про організацію особистого прийому громадян», оскільки воно не відповідає Конституції України та Закону «Про звернення громадян».

Судом першої інстанції позов задоволено повністю.

Не погоджуючись з рішенням суду першої інстанції, відповідач подав апеляційну скаргу, у якій просив його скасувати та постановити нове – про відмову у задоволенні позовних вимог. Одним із доводів апеляційної скарги було зазначено те, що судом порушено норми процесуального права, відповідно до яких цю справу належало розглядати за правилами загального позовного провадження, натомість, її розгляд здійснено в порядку спрощеного позовного провадження.

Зробіть юридичний аналіз ситуації.

2. У березні 2019 р. громадянин К. звернувся до суду з позовом до районного суду, територіального управління Державної судової адміністрації України, у якому просив: (1) скасувати наказ голови цього суду «Про припинення повноважень судді, припинення виплати суддівської винагороди та доплати за вислугу років та відрахування зі штату судді К.»; (2) поновити його на посаді судді цього суду; (3) поновити виплату суддівської винагороди у вигляді посадового окладу та щомісячної доплати за вислугу років у розмірі 80% посадового окладу судді з 16.03.2017 р. – 1 млн.

300 тис.грн. ; (4) стягнути з відповідачів на його користь кошти на відшкодування моральної шкоди у сумі 200 тис. грн.

Судом відкрито провадження за даним позовом та вирішено розглядати справу в порядку спрощеного позовного провадження, так як на підставі п. 1 ч. 6 ст. 12 КАС України справи щодо прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби є справами незначної складності. За результатами розгляду справи у задоволенні позовних вимог відмовлено у повному обсязі.

Не погодившись з рішенням суду першої інстанції, позивач подав апеляційну скаргу. Її обгрунтовано тим, що суд першої інстанції порушив норми процесуального права, застосувавши правила спрощеного позовного провадження, тоді як дану справу необхідно вирішувати в порядку загального позовного провадження. Внаслідок цього, вважає апелянт, оскаржуване рішення суду прийняте при неповному з'ясуванні обставин, а тому підлягає скасуванню.

Зробіть юридичний аналіз ситуації.

3. Державна податкова інспекція звернулася до адміністративного суду з позовом до державного міського підприємства, в якому просила стягнути з відповідача борг в сумі 6 млн. 856 тис. грн. з розрахункових рахунків в банках, що обслуговують дане підприємство.

Суд постановив ухвалу про відкриття провадження у справі, у якій зазначив, що розгляд даної справи буде відбуватися за правилами спрощеного позовного провадження. У зв'язку із цим, позивачем подано клопотання про розгляд справи у судовому засіданні з повідомленням сторін, однак, суд відмовив у його задоволенні. Відмову було вмотивовано тим, що вибір форми судочинства та вирішення питання щодо публічності судового розгляду належать до сфери суддівського розсуду. Суд також додав, що бажання сторони у справі викласти під час публічних слухань свої аргументи, які висловлені нею в письмових та додаткових поясненнях, не зумовлюють необхідність призначення до розгляду справи з викликом її учасників. І оскільки позивач не надав переконливих доказів на

користь того, що для забезпечення справедливого судового розгляду після обміну письмовими заявами необхідно провести усні слухання, розгляд справи відбудеться в письмовому провадженні.

Для підсилення аргументації судом наголошено, що відповідно до практики Європейського суду з прав людини публічний розгляд справи може бути виправданим не у кожному випадку.

Зробіть юридичний аналіз ситуації.

Список нормативно-правових актів і літератури:

Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р.
№ 254/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року : офіц. пер. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.

Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23.02.2006 р. № 3477-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>.

Захист права на справедливий суд відповідно до Європейської конвенції з прав людини: Посібник для юристів. 2-ге вид., підготов. Довидасом Віткаускасом. Рада Європи. 2018 р. С. 77-90. URL: https://www.echr.com.ua/wp-content/uploads/2018/06/spravedlyviy-sud-ECHR_UKR.pdf

Писаренко Н. Б. Засади адміністративного судочинства (сучасний український контекст) : монографія. Харків : Право, 2019. С. 202–216. URL: <https://independent.academia.edu/NadiyaPysarenko>.

Черникова А. Диференціація процесуальної форми адміністративного судочинства: досвід пострадянських країн. *Национальный юридический журнал: теория и практика*. 2016.

РОЗГЛЯД СПРАВИ ПО СУТІ

Заняття 9

Питання для обговорення

1. Повноваження суду при вирішенні справи.
2. Повноваження суду щодо обрання ефективного способу захисту порушеного права приватної особи.
3. Повноваження суду за наслідками перевірки правомірності рішень, дій або бездіяльності, прийнятих (вчинених, допущених) суб'єктом владних повноважень на власний розсуд.

Завдання

1. ОСОБА_1 звернувся до суду з позовом до:

- Головного управління Держгеокадастру у Херсонській області (ГУ Держгеокадастру, *відповідач 1*) ,
- Державного агентства земельних ресурсів України (Держземагентство, *відповідач-2*) ,
- Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру (Держгеокадастр, *відповідач-3*),
- Відділу Держгеокадастру у Новотроїцькому районі Херсонської області (*відповідач-4*),
- третя особа - голова Комісії з реорганізації Відділу Держземагентства у Новотроїцькому районі Херсонської області ОСОБА_2

з вимогами:

- (1) визнати протиправним і скасувати наказ *відповідача 2* у частині призначення головою Комісії з реорганізації Відділу Держземагентства ОСОБА_2 ;
- (2) визнати протиправним і скасувати наказ *відповідача 2* «Про звільнення ОСОБА_1 » ;

(3) поновити ОСОБА_1 на посаді начальника Відділу Держземагентства; (4) стягнути на користь ОСОБА_1 з *відповідача 1 та відповідача 2* середній заробіток за час вимушеного прогулу.

На обґрунтування позовних вимог позивач зазначив, що його звільнення на підставі п. 1 ч. 1 ст. 40 Кодексу законів про працю України у зв'язку із реорганізацією Відділу Держземагентства є незаконним, адже така реорганізація не мала наслідком скорочення посади, яку він обіймав у новоутвореному Відділі Держгеокадастру, що не давало відповідачам підстав для припинення з ним трудових відносин. Позивач також зауважив, що під час попередження про наступне вивільнення йому не було запропоновано жодної посади в жодному органі Держгеокадастру України, що відповідала б його досвіду роботи та кваліфікації.

Суд першої інстанції своїм рішенням, залишеним без змін апеляційним судом, позов задовольнив частково:

- визнав протиправним і скасував наказ скасувати наказ *відповідача 2* «Про звільнення ОСОБА_1 » ;
- зобов'язав *відповідача 2* вирішити питання щодо працевлаштування позивача з дотриманням порядку вивільнення працівників, передбаченого ст. 49-2 Кодексу законів про працю України;
- зобов'язав *відповідача 1* нарахувати та виплатити позивачу середній заробіток за час вимушеного прогулу.

Такий висновок по суті справи ґрунтувався на тому, що позивачеві пропонувалася одна посада, яка не відповідала його кваліфікації та досвіду роботи, хоча у Відділі Держгеокадастру були інші вакантні посади, у тому числі й аналогічна тій, що позивач обіймав до звільнення.

Не погоджуючись з рішеннями судів попередніх інстанцій в частині задоволених позовних вимог, *відповідач 1 та відповідач 2* вирішили їх оскаржити до суду касаційної

інстанції. Касаційну скаргу обґрунтовано тим, що судами не взято до уваги аргумент скажників, відповідно до якого вступити на керівні посади в новоутворених Відділах Держземагентства можна було лише за результатами конкурсу, який позивач не пройшов.

Після ознайомлення з Постановою Верховного Суду від 13 серпня 2020 р., розміщеною під номером № 90951431 в Єдиному державному реєстрі судових рішень (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/90951431>), надайте відповіді на наступні питання:

(а) Чи погодився касаційний суд із обраним судами попередніх інстанцій способом захисту прав позивача?

(б) Чи не суперечить означений спосіб судового захисту положенням закону та чи можна його вважати ефективним?

2. ТОВ звернулося до суду із позовом до відділу державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції у Вінницькій області, третя особа - Державна служба України з безпеки на транспорті, про встановлення відсутності компетенції (повноважень) суб'єкта владних повноважень. В обґрунтування позовних вимог позивач зазначив, що так як жодним законом постановам територіальних органів Управління Державної служби України з безпеки на транспорті щодо застосування адміністративно-господарських санкцій не надано статусу виконавчого документа, у відповідача немає повноважень на їх виконання.

Із рішенням суду першої інстанції, яким позов задоволено, не погодилась третя особа і оскаржила його в апеляційному порядку. Скасовуючи рішення суду першої інстанції, апеляційний суд вказав, що позовна заява не підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства, оскільки спір щодо відсутності компетенції (повноважень) допускається виключно між суб'єктами владних повноважень.

Верховний Суд у ході касаційного перегляду судових рішень попередніх інстанцій підтримав позицію апеляційного суду.

Після ознайомлення з Постановою Верховного Суду від 5 липня 2019 р., розміщеною під номером № 82857551 в Єдиному державному реєстрі судових рішень (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/82857551>), надайте відповіді на наступні питання:

(а) Чим обґрунтовано позицію Верховного Суду?

(б) Як Ви вважаєте, чи існували б підстави для вирішення судом позовної вимоги про встановлення відсутності компетенції суб'єкта владних повноважень, якщо її було заявлено не як самостійну, а об'єднано з іншою вимогою, передбаченою ч. 1 ст. 5 КАС України?

3. Особа_1 звернулась до суду з позовом, в якому просив: (1) визнати незаконною бездіяльність управління Державної архітектурно-будівельної інспекції (ДАБІ) щодо неналежного проведення позапланової перевірки додержання вимог у сфері містобудівної діяльності; (2) скасувати реєстрацію декларацій про початок виконання будівельних робіт Особа_2 і Особа_3 (треті особи).

Позов обґрунтовано тим, що третіми особами на незаконно виділених земельних ділянках, суміжних із земельною ділянкою позивача, здійснюється з порушенням встановлених правил та норм, за межами червоних ліній, самочинне будівництво об'єктів. Позивач вважав, що з огляду на нездійснення ДАБІ належної перевірки законності такого будівництва, декларації про початок виконання будівельних робіт підлягають скасуванню, а бездіяльність ДАБІ - визнанню протиправною.

Суд першої інстанції своїм рішенням, залишеним без змін апеляційний судом, відмовив в задоволенні позовних вимог. Висновок судів вмотивовано тим, що у зареєстрованих деклараціях про початок виконання будівельних робіт вміщено повну та достовірну інформацію, а саму забудову здійснено у відповідності до вимог законодавства про містобудівну діяльність. При цьому суди також виходили із того, що будівництво вказаних об'єктів завершено і вони прийняті в експлуатацію, а отже декларації про початок виконання будівельних робіт з їх будівництва є такими, що вичерпали свою дію.

Не погодившись із позицією судів, позивач подав касаційну скаргу, посиляючись на те, що оскаржувані судові рішення постановлено при неповному з'ясуванні обставин даної справи.

Після ознайомлення з Постановою Верховного Суду від 26 червня 2018 р., розміщеною під номером № 74992344 в Єдиному державному реєстрі судових рішень (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/74992344>), а також з відповідними положеннями Кодексу адміністративного судочинства України надайте відповіді на наступні питання:

(а) Чи уповноважено адміністративні суди вирішувати позовні вимоги, заявлені позивачем? У разі ствердної відповіді з'ясуйте, чи існували підстави для їх задоволення?

(б) Чи уповноважено суди відповідно до КАС України на вихід за межі позовних вимог? У разі ствердної відповіді з'ясуйте, чи існували підстави для виходу за межі позовних вимог при вирішенні даної справи?

(в) Чи вважаєте Ви, що оскаржувана позивачем бездіяльність допущена у зв'язку із реалізацією відповідачем своїх дискреційних повноважень? У разі ствердної відповіді пояснить, як це може відобразитися на результаті вирішення позовних вимог?

Список нормативно-правових актів і літератури:

Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р.
№ 254/96-ВР. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року : офіц. пер. URL:
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.

Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23.02.2006 р. № 3477-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>.

Дискреція адміністративних органів і судовий контроль за її реалізацією : Звіт. 2021. URL:
file:///C:/Users/Admin/Downloads/Telegram%D0%94%D0%98%D0%A1%D0%9A%D0%A0%D0%95%D0%A6%D0%86%D0%AF_%D0%A1%D1%83%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0.pdf.

Перепелюк В. Науковий висновок щодо меж дискреційного повноваження суб'єкта владних повноважень та судового контролю за його реалізацією. URL:
https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro_sud/naukovi_visnovki/nauk_visnovok_01_03_2018.

Писаренко Н. Б. Засади адміністративного судочинства (сучасний український контекст) : монографія. Харків : Право, 2019. С. 133-146. URL:
<https://independent.academia.edu/NadiyaPysarenko>.

Ханова Р., Барікова А. Реалізація принципу поваги до суду. *Судебно-юридическая газета*. 12 листопада 2020. URL:
<https://sud.ua/ru/news/blog/184927-realizatsiya-printsipu-povagi-do-sudu>.

РОЗГЛЯД СПРАВИ ПО СУТІ

Заняття 10

Питання для обговорення

1. Вирішення судом питання про відшкодування шкоди, завданої суб'єктом владних повноважень.
2. Вирішення судом питання про розподіл судових витрат.

Завдання

1. Громадянин В. звернувся до адміністративного суду з позовом до міського голови, міської ради про визнання дій протиправними, зобов'язання вчинити певні дії, відшкодування моральної шкоди у розмірі 2 млн. грн. На думку позивача, відповідачами допущено протиправні дії, які полягають у наданні неналежних графічних матеріалів для реалізації його права на безоплатну приватизацію земельної ділянки, а також у порушенні порядку та строків розгляду його заяви про надання дозволу на розробку землеустрою щодо відведення земельної ділянки під будівництво та обслуговування жилого будинку.

Суд першої інстанції дійшов висновку, що заява позивача розглянута з порушенням встановленого законом місячного строку. Більше того, порушення такого строку становить більше чотирьох років, що є очевидно неприпустимим та свідчить про протиправну бездіяльність. З приводу позовних вимог щодо відшкодування моральної шкоди суд першої інстанції зазначив, що, враховуючи обставини справи, характер та обсяг душевних страждань позивача, стан його здоров'я, відшкодуванню підлягає моральна шкода у розмірі 5 тис. грн.

За наслідками апеляційного перегляду рішення суду першої інстанції змінено в частині визначення розміру відшкодування моральної шкоди, а саме, стягнуто з міської

ради 30 тис. грн. При цьому суд апеляційної інстанції зазначив, що негативні емоції позивача внаслідок тривалого та умисного нерозгляду його клопотань, а також негативні емоції від неможливості протягом декількох років реалізувати право на приватизацію земельної ділянки внаслідок протиправної бездіяльності органів місцевого самоврядування - перебувають у причинно-наслідковому зв'язку з діями (бездіяльністю) відповідача, а отже, завдають йому моральної шкоди.

Не погоджуючись із судовими рішеннями судів першої та апеляційної інстанцій, міська рада звернулася з касаційною скаргою до Верховного Суду, в якій просила скасувати рішення судів попередніх інстанцій та прийняти нове рішення, яким у задоволенні позову відмовити повністю. Одним із доводів касаційної скарги вказано те, що суди першої та апеляційної інстанцій неправильно застосували статті 23 та 1167 Цивільного кодексу України, у зв'язку з чим дійшли висновків про наявність підстав для стягнення з міської ради на користь позивача моральної шкоди в розмірі 30 тис. гривень.

Після ознайомлення з Постановою Верховного Суду від 12 серпня 2021 р., розміщеною під номером № 98947428 в Єдиному державному реєстрі судових рішень (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/98947428>), надайте відповіді на наступні питання:

(а) Якої оцінки надав Верховний Суд доводам касаційної скарги щодо безпідставності стягнення на користь позивача коштів на відшкодування моральної шкоди?

(б) Якими аргументами обгрунтовано відповідну позицію Верховного Суду?

2. ТОВ звернулося до адміністративного суду з позовом до Державної податкової інспекції, в якому просило визнати протиправними та скасувати податкові повідомлення-

рішення, вимогу про сплату боргу, рішення про застосування штрафних санкцій.

Рішенням суду першої інстанції позов залишено без задоволення.

Не погодившись із судовим рішенням, ТОВ подало апеляційну скаргу, за результатами розгляду якої позов задоволено частково. Згодом до апеляційного суду надійшла заява позивача про прийняття додаткового рішення в частині вирішення питання про розподіл судових витрат. В обґрунтування заяви, заявник посилався на понесені судові витрати на сплату судового збору у розмірі 25 тис. грн та на професійну правничу допомогу в судах у розмірі 50 тис. грн. На підтвердження отримання зазначеної правничої допомоги позивачем надано звіти адвоката, рахунки на сплату адвокатського гонорару, платіжні доручення про сплату відповідних сум адвокатського гонорару та розрахунки сум судових витрат, з яких вбачається, що вартість наданих послуг в суді першої інстанції складає 27 тис. грн, в тому числі за участь у судових засіданнях – 7 тис. грн, та у суді апеляційної інстанції – 23 тис. грн, в тому числі за участь у судових засіданнях – 9 тис. грн.

Судом апеляційної інстанції прийнято додаткову постанову, якою стягнуто за рахунок бюджетних асигнувань суб'єкта владних повноважень –відповідача на користь ТОВ судові витрати щодо сплати судового збору у загальному розмірі 4 тис. грн. та пов'язані з розглядом справи на професійну правничу допомогу у загальному розмірі 17 тис. грн. Суд виходив із того, що позовні вимоги задоволено частково, а отже, стягненню підлягає частина судових витрат, пов'язаних зі сплатою судового збору пропорційно заявленим вимогам. Суд дійшов висновку про часткове задоволення витрат на професійну правничу допомогу, пов'язану з розглядом справи, виходячи із співмірності зі складністю справи та виконаних адвокатом робіт.

Не погодившись із додатковою постановою суду апеляційної інстанції, позивач звернувся з касаційною скаргою, у

якій просить її скасувати і ухвалити нове рішення, яким задовольнити вимоги про стягнення судових витрат на правничу допомогу у повному обсязі. В обґрунтування вимог касаційної скарги позивач зазначив те, що гонорар включає всі необхідні податки, збори та обов'язкові платежі та всі необхідні витрати для здійснення своєї професійної діяльності (оренда офісу, оплата ліцензій за використання інформаційно-правових систем, мобільний зв'язок, інтернет, канцелярські товари, обслуговування офісної техніки, професійна література, семінари з підвищення кваліфікації, тощо).

Зробіть юридичний аналіз ситуації. Чи існують підстави для задоволення касаційної скарги?

3. ТОВ звернулось до адміністративного суду з позовом до Державної податкової інспекції про визнання протиправним та скасування податкового повідомлення-рішення.

Суд першої інстанції позов задовольнив, а також стягнув на користь позивача за рахунок бюджетних асигнувань відповідача понесені витрати на правничу допомогу в розмірі 12 350 грн.

Апеляційна інстанція скасувала рішення в частині стягнення витрат на правничу допомогу, оскільки позивач, всупереч вимогам 134 КАС України, не подав доказів щодо обсягу наданих послуг і виконаних робіт та їх вартості, деталізації наданих послуг та вартості кожної із них.

У скарзі до Верховного Суду скажник зазначив, що в матеріалах справи міститься достатньо доказів, які підтверджують надання правничої допомоги. Зокрема, відповідно до договору про надання правової допомоги оплата передбачалась у розмірі, еквівалентному 500 доларам США, за супроводження справи, а не за конкретну дію/вид адвокатської діяльності. Еквівалентна сума була визначена на рівні 12 350 грн. станом на 27 серпня 2019 р.

Після ознайомлення з Постановою Верховного Суду від 28 грудня 2020 р., розміщеною під номером № 93859342 в Єди-

ному державному реєстрі судових рішень
(<https://reyestr.court.gov.ua/Review/93859342>), з'ясуємо, якої
оцінки надав Верховний Суд доводам касаційної скарги.

Список нормативно-правових актів і літератури:

Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р.
№ 254/96-ВР. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

Конвенція про захист прав людини і основоположних
свобод 1950 року : офіц. пер. URL:
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

Кодекс адміністративного судочинства України від
06.07.2005 р. № 2747-IV. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.

Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон
України від 5 липня 2012 р. р. № 5076-VI. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>.

Про розгляд звернень адвокатів Харківщини стосовно
необхідності перегляду розробки (мінімальних) ставок
адвокатського гонорару : Рішення ради адвокатів Харківської
області від 21 липня 2021 р. № 13/1/7. URL:
<https://drive.google.com/file/d/1t0LxlWrjd5OY9mMqBCSHyWo3N2ayAVdx/view>

Рішення Конституційного Суду України у справі за
конституційним хверненням громадянина Голованя Ігоря
Володимировича щодо офіційного тлумачення положень статті
59 Конституції України (справа про право на правову
допомогу) від 30 вересня 2009 р. , справа № 1-23/2009. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v023p710-09#n54>.

Про судову практику в справах про відшкодування мо-
ральної (немайнової) шкоди : Постанова Пленуму Верховного
Суду України від 31 березня 1995 р. № 4. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-95>.

Стосовно визначення належності позовної вимоги про відшкодування моральної шкоди до вимог майнового чи немайнового характеру: Висновок Науково-консультативної ради при Вищому адміністративному суді України. URL: http://www.vasu.gov.ua/nkr/pravovi_vusnovky/3674-VI/.

ПЕРЕГЛЯД СУДОВИХ РІШЕНЬ

Заняття 11

Питання для обговорення

1. Місце апеляційного провадження в структурі адміністративного судочинства.
2. Право на апеляційне оскарження: зміст, обмеження та суб'єкти.
3. Строки апеляційного оскарження.
4. Апеляційна скарга: форма, зміст та порядок подання.
6. Межі апеляційного перегляду.
7. Повноваження суду за наслідками апеляційного перегляду.
8. Процесуальне оформлення результатів апеляційного перегляду.

Завдання

1. Рішенням суду першої інстанції від 19 березня 2021 р. у задоволенні позову громадянина С. до селищної ради про зобов'язання вчинити певні дії відмовлено повністю. Представник позивача, не погодившись із зазначеним рішенням суду, подав апеляційну скаргу, в якій просить його скасувати та ухвалити нове рішення, яким позов задовольнити повністю.

Ухвалою апеляційного суду апеляційну скаргу залишено без руху та скаржнику надано строк для усунення недоліку апеляційної скарги. Способом усунення виявленого

недоліку судом визначено наведення в апеляційній скарзі дати отримання копії повного судового рішення суду першої інстанції, що оскаржується, із наданням доказів, що її підтверджують.

У встановлений апеляційним судом строк представник позивача подав нову редакцію апеляційної скарги, у якій зазначив, що копію рішення суду першої інстанції ним отримано 19 березня 2021 р. на його електронну пошту, та надав відповідні докази (роздруківки). При цьому копія рішення суду в паперовій формі йому не направлялась.

Вивчивши оновлену апеляційну скаргу, апеляційний суд повернув її скаргнику, оскільки вважав, що той не усунув недолік апеляційної скарги у визначений судом спосіб.

Після ознайомлення з положеннями Кодексу адміністративного судочинства України надайте відповіді на наступні питання:

(а) З якою метою, з Вашого погляду, КАС України встановлено вимогу щодо необхідності зазначення в апеляційній скарзі дати отримання копії судового рішення суду першої інстанції, що оскаржується?

(б) Який спосіб (способи) врученням судом копії судового рішення вважається належним відповідно до приписів КАС України?

(в) Чи відповідає процесуальному закону вимога суду апеляційної інстанції щодо зазначення скаргником дати отримання ним копії оскаржуваного рішення в паперовій формі?

(г) Як визначити дату ознайомлення скаргника з текстом оскаржуваного ним судового рішення?

2. У серпні 2019 р. громадянин Р. звернувся до суду з позовом до об'єднаного управління Пенсійного фонду України Донецької області (відповідач, ПФУ) про визнання бездіяльності щодо невиконання пенсії з червня 2018 р. протиправною, зобов'язання відновити нарахування та виплату пенсії з дня припинення. Рішенням суду від 19 вересня 2019 р. позов задоволено.

22 грудня 2020 р. позивач звернувся до суду із заявою про встановлення судового контролю за виконанням означеного рішення шляхом зобов'язання ПФУ подати звіт про його виконання. Ухвалою суду заяву задоволено та визначено 30-денний строк для подання відповідачем звіту.

20 січня 2021 р. ПФУ подало звіт до суду. Ухвалою суду від 2 лютого 2021 р. звіт ПФУ прийнято.

Не погоджуючись з ухвалою суду про прийняття звіту відповідача про виконання рішення від 19 вересня 2019 р, позивач вирішив оскаржити її в апеляційному порядку. Однак, суд апеляційної інстанції відмовив у відкритті апеляційного провадження через те, що дана ухвала не підлягає апеляційному оскарженню.

Після ознайомлення з положеннями Кодексу адміністративного судочинства України надайте відповідь на питання про те, чи входить ухвала суду першої інстанції, яку намагався оскаржити позивач, до переліку ухвал, на які можуть бути подані апеляційні скарги окремо від рішення суду?

3. У лютому 2019 р. ТОВ звернулося до суду з позовом, у якому просило визнати протиправним і скасувати податкове повідомлення-рішення Державної податкової інспекції (відповідач, ДПІ). 16 липня 2019 р. суд своїм рішенням позов задовольнив.

Не погоджуючись з рішенням суду першої інстанції, відповідач подав апеляційну скаргу. Ухвалою від 4 вересня 2019 р. апеляційний суд апеляційну скаргу залишив без руху та надав скаржнику строк для сплати судового збору; ухвалою від 31 жовтня 2019 р. продовжив строк для виконання вимог попередньої ухвали, а ухвалою від 28 листопада 2019 р. - повернув апеляційну скаргу внаслідок неусунення зазначеного вище недоліку.

27 грудня 2019 р. відповідач вдруге подав апеляційну скаргу на рішення суду першої інстанції від 16 липня 2019 р.

27 січня 2020 р. апеляційний суд апеляційну скаргу ДПІ залишив без руху відповідно до ч. 3 ст. 298 КАС України, а також внаслідок невиконання апелянтом вимог п. 1 ч. 5 ст. 296 цього Кодексу.

Ухвалою від 20 лютого 2020 р. апеляційний суд відмовив у відкритті апеляційного провадження у справі у зв'язку із неусуненням апелянтом недоліків апеляційної скарги, а саме: (1) несплатою судового збору у розмірі 6259,11 грн та (2) неподання заяви про поновлення строку на апеляційне оскарження.

Не погодившись із цією ухвалою, ДПІ подала касаційну скаргу, у якій просить її скасувати ухвалу. Доводом касаційної скарги вказане те, що через обмеження бюджетного фінансування відповідача він не був спроможний виконати вимоги суду щодо сплати судового збору вчасно.

Касаційний адміністративний суд ухвалою від 14 вересня 2020 р. відкрив касаційне провадження. 19 січня 2021 р. Касаційний адміністративний суд у складі Верховного Суду постановив ухвалу, якою на підставі ч. 5 ст. 346 КАС України передав цю справу на розгляд Великої Палати Верховного Суду, оскільки дійшов висновку про те, що дана справа містить виключну правову проблему, обумовлену суперечністю у застосуванні судами статей 298 та 299 КАС України у разі виявлення недоліків апеляційної скарги.

Після ознайомлення з Постановою Верховного Суду від 28 квітня 2021 р., розміщеною під номером № 96694993 в Єдиному державному реєстрі судових рішень

(<https://reyestr.court.gov.ua/Review/96694993?fbclid=IwAR3zSE0n9sYr7Sc44AX5iVaVckgEm4mW9bVvF8MbPy8sjXQEN23FGRy76fA>), з'ясуйте, яким чином було вирішено означену виключну правову проблему.

Список нормативно-правових актів і літератури:

Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р.
№ 254/96-ВР. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року : офіц. пер. URL:
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.

Рішення Європейського Суду з прав людини від 3 квітня 2008 р. у справі «Пономарьов проти України» (Заява N 3236/03). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_434.

Рішення Конституційного Суду України від 25 квітня 2012 р. № 11-рп/2012 у справі за конституційним зверненням громадянина Шаповалова Олексія Леонідовича щодо офіційного тлумачення положень пункту 20 частини першої статті 106, частини першої статті 111⁻¹³ Господарського процесуального кодексу України у взаємозв'язку з положеннями пунктів 2, 8 частини третьої статті 129 Конституції України. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v011p710-12>.

Як визначити день вручення рішення суду за наявності різних дат отримання на пошті та в журналі установи. *Судебно-юрідическая газета*. 17 березня 2021 р. URL:
<https://sud.ua/ru/news/sudebnaya-praktika/196128-yak-viznachiten-vruchennya-rishennya-sudu-za-nayavnosti-riznikh-dat-otrimannya-na-poshti-ta-v-zhurnali-ustanovi>.

Поважні причини пропуску строку на апеляційне оскарження: ВС вказав на важливий аспект. *Судебно-юридическая газета*. 3 серпня 2021 р. URL: <https://sud.ua/ru/news/publication/209767-povazhni-prichini-propusku-stroku-na-apelyatsiynе-oskarzhennya-vs-vkazav-na-vazhliiv-aspekt>.

ПЕРЕГЛЯД СУДОВИХ РІШЕНЬ

Заняття 12

Питання для обговорення

1. Місце касаційного провадження в структурі адміністративного судочинства.
2. Право на касаційне оскарження: зміст, обмеження та суб'єкти.
3. Строки касаційного оскарження.
4. Касаційна скарга: форма, зміст та порядок подання.
6. Межі касаційного перегляду.
7. Повноваження суду за наслідками касаційного перегляду.
8. Процесуальне оформлення результатів касаційного перегляду.

Завдання

1. ТОВ звернулося до суду з позовом до Державної податкової служби України (ДПС) про визнання бездіяльності протиправною та зобов'язання вчинити певні дії. Рішенням суду першої інстанції, залишеним без змін постановою апеляційного суду, позов задоволено. Справа розглядалася за правилами спрощеного позовного провадження.

Не погоджуючись із рішеннями судів попередніх інстанцій, ДПС подала до Верховного Суду касаційну скаргу. У касаційній скарзі зазначалося, що вона стосується питання права, яке має фундаментальне значення для формування єдиної

правозастосовної практики, а сама справа становить значний суспільний інтерес та має виняткове значення для скаржника.

Обговоривши доводи касаційної скарги та додані до неї матеріали, колегія суддів дійшла висновку про необхідність відмови у відкритті касаційного провадження. Відмову вмотивовано тим, що посилання скаржника на положення підпункту «а» і «в» п. 2 ч. 5 ст. 328 КАС України є необґрунтованими, оскільки предмет спору не містить обґрунтованих фактичних передумов для віднесення справи до категорії винятково значимих. Крім того, наведені скаржником в касаційній скарзі обставини не дають підстав для висновку, що справа має фундаментальне значення для формування єдиної правозастосовної практики.

Після ознайомлення з Ухвалою Верховного Суду від 5 квітня 2021 р., розміщеною під номером № 96015770 в Єдиному державному реєстрі судових рішень (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/96015770?fbclid=IwAR2iYctzm0FW6J3lzw2JInFnME90FCp6-GCxZ5Tb8Jq0agU5oAPm2WkIWog>), з'ясуйте, як слід розуміти зміст таких понять, як «значний суспільний інтерес» справи та її «виняткове значення» у контексті приписів ст. 328 КАС України.

2. У липні 2019 р. ОСОБА_1 звернулася до суду з позовом до виконавчого комітету Одеської міської ради, у якому просила скасувати постанову від 03.12.2018 р. №2259 Адміністративної комісії виконавчого комітету Одеської міської ради про притягнення ОСОБА_1 до адміністративної відповідальності за 152 Кодексу України про адміністративні правопорушення, а провадження в справі закрити у зв'язку з відсутністю складу адміністративного правопорушення.

Ухвалою суду першої інстанції, залишеною без змін постановою апеляційного суду, позовну заяву залишено без розгляду на підставі п. 8 ч. 1 ст. 240 КАС України.

Не погоджуючись із вищевказаними судовими рішеннями, позивачкою подано касаційну скаргу в якій вона, посилаючись на неправильне застосування судами норм матеріального та порушення норм процесуального права, просить їх скасувати та повернути справу до суду першої інстанції для продовження розгляду.

Відповідно до ухвали Верховного Суду цю справу передано на розгляд об'єднаної палати Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду на підставі ч. 2 ст. 346 КАС України, якою встановлено, що суд, який розглядає справу в касаційному порядку у складі колегії суддів або палати, передає справу на розгляд об'єднаної палати, якщо ця колегія або палата вважає за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду у складі колегії суддів з іншої палати або у складі іншої палати чи об'єднаної палати. Колегія суддів також зауважила, що існує неоднаковий підхід до застосування ч. 3 ст. 272 КАС України в частині оскарження ухвал з процесуальних питань.

Після ознайомлення з Ухвалою Верховного Суду від 30 квітня 2021 р., розміщеною під номером № 96685069 в Єдиному державному реєстрі судових рішень (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/96685069>), з'ясуйте:

(а) особливості касаційного оскарження судових рішень в термінових адміністративних справах;

(б) правові позиції, сформовані Верховним Судом щодо оскарження ухвал з процесуальних питань, які постановляються в термінових адміністративних справах;

(в) аргументи колегії суддів, що розглядала означену справу, наведені для обґрунтування необхідності відступу від раніше сформованих Верховним Судом висновків щодо оскарження ухвал з процесуальних питань в термінових адміністративних справах.

Список нормативно-правових актів і літератури:

Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р.
№ 254/96-ВР. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

Конвенція про захист прав людини і основоположних
свобод 1950 року : офіц. пер. URL:

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

Кодекс адміністративного судочинства України від
06.07.2005 р. № 2747-IV. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.

Методичні рекомендації щодо подання касаційної ска-
рги в адміністративних справах відповідно до Кодексу
адміністративного судочинства України. URL:

<https://just.odessa.gov.ua/files/upload/files/kasaciya.pdf>.

КАС змінив думку щодо переліку судових рішень, які
не підлягають касаційному оскарженню. 26 липня 2021 р. *Суде-
бно-юридическая газета*. URL:

<https://sud.ua/ru/news/publication/208953-kas-zminiv-dumku-schodo-pereliku-sudovikh-rishen-yaki-ne-pidlyagayut-kasatsynomu-oskarzhennyu>.

IV. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Самостійна робота сприяє кращому засвоєнню студентами матеріалу з навчальної дисципліни «Теорія і практика адміністративного судочинства», формуванню у них умінь та навичок самостійно одержувати додаткові знання.

Формами самостійної роботи студентів є:

- опрацювання літератури відповідно до тем лекцій;
- підготовка до практичних занять, виконання завдань за темами практичних занять;
- робота в інформаційних мережах;
- складання конспектів за темами, що виносяться на самостійне вивчення.

Під час самостійної роботи студент повинен опрацювати конспекти лекцій, літературу, нормативно-правові акти, судову практику до тем, що виносяться на практичні заняття.

Обов'язковою формою самостійної роботи студентів є підготовка індивідуальної підсумкової письмової роботи. Максимальна кількість балів за результатами захисту індивідуальної підсумкової письмової роботи – 20 балів.

V. РЕСУРСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «АДМІНІСТРАТИВНЕ СУДОЧИНСТВО»

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року : офіц. пер. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

3. Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.

4. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>.

5. Про Конституційний Суд України : Закон України від 13.07.2017 р. № 2136-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19>.

6. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23.02.2006 р. № 3477-VI. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>.

7. Про утворення місцевих адміністративних судів, затвердження їх мережі : Указ Президента України від 16.11.2004 р. № 1417/2004. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1417/2004>.

8. Про ліквідацію апеляційних адміністративних судів та утворення апеляційних адміністративних судів в апеляційних округах : Указ Президента України від 29.12.2017 р. № 455/2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/455/2017>.

Основна література:

1. Адміністративне судочинство : навч. посіб. / І. М. Балакарева, І. В. Бойко, Я. С. Зелінська та ін. ; за заг. ред. Н. Б. Писаренко. Харків : Право, 2016. 312 с. URL: <https://independent.academia.edu/NadiyaPysarenko>.

2. Адміністративне право України. Адміністративне судочинство в Україні : посіб. для підгот. до зовн. незалеж. оцінювання / І. М. Балакарева, М. І. Белікова, І. В. Бойко та ін. ; за заг. ред. Н. Б. Писаренко. Харків : Право, 2019. 190 с.

3. Адміністративне право України. Адміністративне су-

дочинство в Україні : посіб. для підгот. до зовн. незалеж. оцінювання / І. М. Балакарева, М. І. Белікова, І. В. Бойко та ін. ; за заг. ред. Н. Б. Писаренко. Харків : Право, 2020. 238 с.

4. Адміністративне процесуальне право України : навчально-методичний посібник / І. О. Картузова, Д. А. Козачук, А. Ю. Осадчий, Г. М. Сарибасва. Одеса : Фенікс, 2016. 400 с.

5. Адміністративне судочинство України: теорія та практика : [монографія] / М. І. Смокович [та ін.] ; за заг. ред. О. М. Нечитайла ; Вищ. адміністр. суд України. Київ : Компанія "ВАІТЕ", 2015. 288 с. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/4/e/232736.pdf>.

6. Адміністративне судочинство в Україні: теорія, правове регулювання, практика : моногр. / [С. В. Ківалов та ін.] ; за заг. ред. С. В. Ківалова, Л. Р. Білої-Тіунової ; Нац. ун-т "Одес. юрид. акад." Одеса : Фенікс, 2013. 392 с.

7. Зошит для лекцій з адміністративного судочинства. Частина 1 /уклад. Н. Б. Писаренко. Харків : Право, 2017. 40 с.

8. Писаренко Н. Б. Засади адміністративного судочинства (сучасний український контекст) : моногр. Харків : Право, 2019. 248 с. URL: <https://independent.academia.edu/NadiyaPysarenko>.

Додаткова література:

1. Доповідь «Верховенство права», схвалена Венеційською Комісією на 86-му пленарному засіданні (25-26 березня 2011 р.) [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2011\)003rev-ukr](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2011)003rev-ukr).

2. Посібник зі статті 6 "Право на справедливий суд (цивільна частина)" [Електронний ресурс] / Рада Європи, Європейський суд з прав людини. Електрон. текстові дані. [Б. м.] : Європейський Суд з прав людини, 2013. 77 с. URL: <https://www.echr.com.ua/publication/pravo-na-spravedlivij-sud-civilna-chastina/>.

3. Фулей Т.І. Застосування практики Європейського суду з прав людини в адміністративному судочинстві: Науково-методичний посібник для суддів. 2-ге вид. випр., допов. К.,

2015. 128 с. URL:
http://www.nsj.gov.ua/files/1444201141%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%B0%D0%B4%D0%BC%D1%96%D0%BD_TF_130815.pdf.

4. Фулей Т.І. Застосування практики Європейського суду з прав людини при здійсненні правосуддя: Науково-методичний посібник для суддів. 2-ге вид. випр., допов. К., 2015. 208 с. URL:
<https://www.osce.org/files/f/documents/4/7/232716.pdf>.

5. Захист права на справедливий суд відповідно до Європейської конвенції з прав людини: Посібник для юристів. 2-ге вид., підготов. Довидасом Віткаускасом. Рада Європи. 2018 р. 190 с. URL:
https://www.echr.com.ua/wp-content/uploads/2018/06/spravedlyviy-sud-ECHR_UKR.pdf.

6. Збірник правових позицій Верховного Суду щодо захисту соціальних прав / упоряд.: М. І. Смокович, А. І. Рибачук, В. М. Кравчук ; відп. за вип.: Н.Л. Богданюк, В.Л. Котвицький, О. І. Ткаченко та ін. ; Верховний Суд. Х. : Право, 2020. 206 с. URL:
http://nsj.gov.ua/files/1619432112Zbirnik_zahust_pravovih_prav.pdf.

Інтернет-ресурси:

1. <http://rada.gov.ua> – Законодавство України
2. <https://ccu.gov.ua> – Конституційний Суд України
3. <http://echr.coe.int> – Європейський суд з прав людини
4. <https://supreme.court.gov.ua> – Верховний Суд
5. <https://reyestr.court.gov.ua> – Єдиний державний реєстр судових рішень

Презентаційні матеріали:

1. Дистанційний курс «Теорія і практика адміністративного судочинства» – URL:
<https://neik.nlu.edu.ua/moodle/course/view.php?id=474>.

VI. ОЦІНЮВАННЯ УСПІШНОСТІ СТУДЕНТІВ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА»

Вимоги викладача

Здобувачі вищої освіти *повинні*: відвідувати лекції й практичні заняття; активно працювати на них; переконливо наводити аргументацію при розв'язанні завдань. Практичні заняття, пропущені з поважних причин, можуть бути відпрацьовані за попереднім узгодженням із викладачем.

Обов'язкова вимога - дотримання здобувачами вищої освіти норм «Кодексу академічної етики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого» (https://nlu.edu.ua/files/norm_doc/kodeks_academichnoyi_etyky.pdf).

Під час аудиторних занять дозволяється використовувати гаджети тільки у навчальних цілях (приміром, для перегляду презентацій лекцій). Дозволяється користуватися ноутбуками і планшетами для ведення конспектів лекцій та відстеження потрібної інформації.

Контрольні заходи

Оцінювання результатів засвоєння навчальної дисципліни «Теорія і практика адміністративного судочинства» передбачає проведення поточного та підсумкового контролю і здійснюється на основі накопичувальної бально-рейтингової системи.

Поточний контроль знань включає:

- контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни на практичних заняттях із застосуванням таких засобів: усне, письмове або експрес-опитування, вирішення практичних завдань, участь у розробці кейсу, підготовка есе, реферату тощо. Поточний контроль має на меті перевірку рівня підготовки студента у вивченні матеріалу. У ході практичного заняття студент може отримати оцінку за чотирибальною шкалою (0, 3, 4, 5);

- контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни, що проводиться наприкінці модулів у формі колоквіумів та (або) виконанні тестових завдань.

Обов'язковою формою самостійної роботи студентів є підготовка індивідуальної підсумкової письмової роботи. Максимальна кількість балів за результатами захисту індивідуальної підсумкової письмової роботи – 20 балів.

Формою *підсумкового контролю* знань здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни є диференційований залік. Мінімальна кількість балів для отримання диференційованого заліку – 60.

Шкала підсумкового педагогічного контролю

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою для заліку	Оцінка за 100- бальною шкалою, що використовується в НІОУ
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	зараховано	90 – 100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками		80 – 89
C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75 – 79
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків		70 – 74

Е	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60 – 69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як пере-складати	не зараховано	35 – 59
Е	Незадовільно – не-обхідна серйозна по-дальша робота, обов’язковий повтор-ний курс		0 – 34

Навчальне видання

Електронне видання

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ
РОБОТИ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА АДМІНІСТРАТИВНОГО
СУДОЧИНСТВА»**

для студентів
Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України
денної форми навчання
другого (магістерського) рівня вищої освіти
галузі знань 08 «Право»
спеціальності 081 «Право»

У к л а д а ч і: МАРЧЕНКО Олена Олександрівна

Відповідальний за випуск

Редактор
Комп'ютерна верстка